

Эрон Ислом Республикаси Тожикистон Республикаси ички сиёсатида доимий аралашиб келадиган якин мамлакатлардан бири экан. Бундан олдин ҳам унинг сиёсий ва мазхабий масалалардаги аралашуви кузатилган, лекин кейинги воқеаларни текшириш жараёнида уларда “Эроннинг кўли” борлиги аниқланди. Тожикистонда фаолияти тақиқланган Ислом тикланиш партиясининг таъсис этилиши ва уни маблағлаштириш, ёрдамга мухтож кишиларга “инсонпарварлик” ёрдамлари никобида кўмаклашиб, уларни шиалаштириш, ёшларни “тарбия”лаш мақсадида Эронга олиб бориб, террорчилик амалиётларида фойдаланиш, таникли шахсларни ўлдиришни буюриш ва бошқалар Тожикистон мустақилликка эришган илк йилларданок режалаштирилган мукамал дастурлардан ҳисобланади.

“Эроннинг кўли” борлиги ёки “мазхабпарастлик” амалиётлари-ю Тожикистондаги осойишта вазиятни бекарорлаштириш ва бошқа масалаларда тожик журналисти Довуд Исматий билан суҳбат уюштирдик. У 2006 йилдан буён ИТП ТЭТ ва унинг Эрон томонидан маблағлаштирилиши масалаларида тадқиқот олиб боради.

-Сўнгги вақтларда кўплаб иддаолар пайдо бўлмоқда, гўёки юқорида айтиб ўтилган воқеалар юзасидан Тожикистонда фаолияти тақиқланган Ислом тикланиш партияси ва Эрон Ислом Республикасининг бу партияни молиялаштириши борасида сохтакорликлар ва “сохта уйдирмалар” килинмоқда экан? Сизнинг фикрингизча, ҳақиқатдан ҳам, ушбу партия ва унинг ҳомийсига нисбатан қўйилаётган айблар қай даражада ҳақиқатга якин?

- Менинг фикримча, суҳбатимиз мавзуси аниқ бўлиши учун шу нарсани билиш лозимки, Эрон Ислом Республикаси, “Эрон дастури” ва ёки “Эроннинг кўли” деганимизда Эрон халқи тушинилмаслиги керак. халқнинг ўзи ҳукуматнинг олиб бораётган сиёсатини қабул қилишмайди ва охундлар ҳукуматида қарши кўзгалон кўтаришмоқда, улар ҳеч қачон мамлакатларининг Тожикистон билан муносабати бузилишини исташмайди. Эронда халқнинг ўзи ҳозирги ҳукумат ўз мазхабий ва идеологик манфаатлари йўлида Душанбе билан муносабатларини бузганликдан норози. Яъни ушбу мамлакатнинг эркин фикрловчи халқи бошқа тинчликпарвар кишилар каторида террор ва террорчиларни қўллаб-қувватловчиларни қоралаб қелишади. Бироқ халқ оғзидаги лўқмани олиб террорчилар ва фаолияти тақиқланган ташкилотларга сарфлаётган, халқининг

солиқдан йигилган маблаглар ҳисобидан бошқа давлатларда террорчилик лагерлари кураётган ҳукумат абадий бўлолмайди. Бугунги кун ва тарих олдида ҳам бундай ҳукуматларнинг қора доғлари очик-ойдан кўриниб турибди. Эрон халқи бу ҳолатларнинг барини яхши англаб етади ва шунинг учун ҳам ҳукумат фаолиятдан норозидир. Сўнгги кўзгилар бундан далолат бермоқда.

Аммо Тожикистонда фаолияти тақиқланган Ислоҳ тикланиш партиясининг ташкил этилиши ва унинг молиявий ҳамда идеологик қўллаб-қувватланиши сиёсий, мазҳабий ва ҳавфсизлик ўйинлари ва шунга ўхшаган лойиҳаларни татбиқ этиш билан боғлиқ эканлигини таъкидлаш лозим. Бундан бир неча йиллар илгари Техрон томонидан йўналтирилаётган бундай ўйин дастуларига қарши Тожикистон ўзини ҳимоя қилиш мавқеига эга эди. Фақат вақти келиб шунга ўхшаш қарорлар йўқолиб кетишига умид қиларди ва лекин Техрон Душанбега қарши қабул қилиб бўлмайдиган лойиҳаларидан воз кечмади. 2015 йилги ҳодисалар ва ўша йилнинг декабрида Тожикистоннинг тоқати тоқ бўлди ҳамда Душанбе расмий равишда тожик халқига нисбатан қарорларни мақсадлардан тийилинг ва бу халқ қадриятларига эҳтиром кўрсатиш, дейишга мажбур бўлди.

- Кейинги вақтлардаги ИТП ТЭТнинг собиқ масъуллари томонидан тарқатилган видеоларга қандай қарайсиз? Улар қай даражада ҳақиқатни ошқор этишди?

- Тарихнинг барча саволларга жавоби бор. Фуқаролик урушидан икки ўн йиллик вақт ўтиши билан ушбу воқеаларнинг ҳақиқати тирик гувоҳлар томонидан очиқ этилмоқда. Масалан Айёмиддин Сатторов томонидан “Жаҳаннамдан қайтиш” ҳужжатли филмидаги эътирофлар рад этиб бўлмайдиган далиллардир. Зеро, у ИТПнинг таъсисчиларидан бири ва унинг фаолиятидаги барча қирраларидан ҳабардор. Аммо у турли жойлардан қилиб, ўзини ИТП “эгаси”, деб атайдиганлардан фарқли ўлароқ ўзи ва ҳомийларининг ҳатти-ҳаркати, қирқорларини ошқора эълон қилди. Ундан олдин Айёмиддин Ғозий сирларни шундай очиқ қилган эди.

Улар халқининг лаънати-ю нафратларига қарамасдан ҳақиқатни айтишди. Бироқ бу ерда ўринсиз тўқнашуни кўраяпман. Қаранг, Ғозий ва Айёмиддин айтган нарсалар ҳақида йиллар давомида матбуотда ёзиларди, алоҳида китобларда қайд этилган, лекин ҳеч қим уларга шубҳа билан қарамасди. Аммо уларнинг иқдор бўлганлиги тасвирланган видеолар пайдо бўлиши ортидан тезлик билан ИТП раҳбарлари томонидан оддий ибора - “босим остида”, деган сўз қўлланилди. Масалан Ғозийнинг “Ноаён илдишлар”да айтган гаплари унинг матбуотга берган интервьюларида ҳам айтилган эди, бироқ ҳеч қим эътироз қилмади ва ҳатто, аксинча, баъзида нахсатчилар томонидан қаҳрамонлик, дея баҳоланди. Айни пайтда зўр қелганидан, Ғозийни ёлғончи ва органларни зўравонликда айблашмоқда.

Ғозий ва Айёмиддиннинг иқдор бўлишларини тасодиф деб ўйламайман. Бир томондан, қишлоқ қарига қилган қаттиқларини кўз олдида қолдиришларини ва қилган қишлоқларига иқдор бўлиб, ўз сўрашларини ҳамма билади. Бошқа томондан, Ғозий ва Айёмиддиннинг қурбонликлари шундан қарор берадики, уларни суиқасд ва ёки махсус қишлоқнинг таъқиб остида қишлоқлари мумкин. Улар ва уларга ўхшаганлар қарор ортидаги сирларни очиқ этишлари учун таъқиб остида қишлоқлари мумкинлигини ҳам ёлғон қишлоқлик лозим. Аслида, улар янги нарсаларни айтганлари йўқ. Негаки, эндиликда Тожикистон халқи учун ИТП негиз ташкил этилгани, негиз урушни қолдиришларини ва нахсатчилару ҳомийларининг мақсадлари ошқор бўлди. Бироқ улар тирик қишлоқ бўлганликлари ва тўғридан-тўғри ўша воқеалар ҳақида гапирганликлари сабаб ҳам, халқ ва жаҳон ҳамжамияти учун диққатга сазовордир.

Гарб мамлакатларида ҳам ИТП ТЭТнинг қўллаб-қувватланиши, ушбу террорчилик ташкилотининг тарғибот ва ахборот тадбирларининг маблағлаштирилиши Эрон Тожикистон билан бўлган муносабатларда тинч ўтирмаслигидан дарак беради. Ва айни пайтда, ушбу террорчи ташкилот ва унинг шарманда рахбарияти сиёсий “ўликдан” бошка нарсга эмаслигига ишонгиси келмайди, кишининг. Улар ИТП билан бирга кетаверишса, унда обрўсиз ва шарманда бўлиб коладилар.

-Нега ушбу ходисалар Тожикистон органларини ИТП ТЭТнинг фаолиятини такиклашга ундади, деб ўйлайсиз?

-Негаки, бу ходисалар ИТПнинг асл башарасини Тожикистон жамияти ва жахон ҳамжамияти олдиди ошкор килди. Агар бу ходисалар ортидан партиянинг кочкин раиси Эроннинг юкори мартабали кишилари билан мулокот килмаганида ва намоишкорона акциялари матбуотга йўл топмаганида, мумкинки бундай хулосалар келиб чикмасди. Яъни 2015 йилнинг сентябр ойидаги ходисалардан кейинги вокелар тахлилидан кейин шундай хулоса келиб чикади.

Суриштирув ишларидан аник бўлишича, ИТПнинг аъзолари Сайф Рахимзода, Мухаммад Осимий, Отахон Латифий, Мухиддин Олимпур, Карим Йўлдошев, Минхож Гуломов, Юсуф Исмокий, Сафарали Кенжаев, Моёншо Назаршоев, Нурулло Хувайдуллоев, Давлатали Рахмоналиев, Муродулло Шерализода, Айнулло Неъматов, Хабиб Сангинов ва бошқаларни катл этишдан ташқари, 550та огир ва ўта огир жиноятлар, жумладан, котиллик, номусга тажовуз, терроризм, бандитизм, жиноий ва куролли гурухларни ташкил этиш, йўлтўсарлик, хокимиятни босиб олиш, куролли кўзголон ва бошқаларни содир этганлар. Бу жиноятларнинг аксарияти тинчлик замонида содир этилган.

Бундан ташқари, статистика маълумотларига кўра, ИТПнинг 800 нафардан зиёд аъзоси экстремистик ва террорчилик ташкилотларига алоқадаорликда айбланиб кўлга олинган. Бу партия 1000дан ортик кишиларни террорчиликка экстремистик таълим олиш учун хорижий мамлакатларнинг террорчилик лагерларига жўнатган.

Яъни ИТП 2015 йилнинг сентябр ходисалари ортидан минтака учун жиддий хатарга айланганлигини кўрсатди. Бу ходисалар Тожикистондаги салохиятли органларни тезлик билан нахзат йўлини тўсишга ундади.

-Кудрат ишташ ёки сиёсий харакатлардан максад нима? Бизга маълум бўлишича, ИТП рахбарияти хар доим “давлат ва миллатга хизмат” ва сиёсий кудратни тортиб олиш нияти йўклиги хакида гапирарди.

- Тожикистонда фаолияти такикланган Ислом тикланиш партияси бошка террорчилик ташкилотлар сингари бошидан Тожикистонда ҳукуматни босиб олишни максад килганди. Буни хеч қачон рад этиб бўлмайди. Жумладан, 2015 йилнинг сентябридаги ходисалар бунга ёркин мисол бўла олади. Яъни сиёсий хокимиятни уруш ва зўравонлик билан босиб олишга уриниш. Биринчи уриниш 1992-1997 йилларда амалга оширилди ва Тожикистоннинг 150 минг фукароси халокатига сабаб бўлди ҳамда ўша пайтда Тожикистон ҳукумати урушнинг давом этмаслигини истаб, ҳукуматнинг бир хиссасини муҳолифатга берди.

Ажабланарлиси шундаки, мана шу нахзатилари вазифа олдилару урушни тўхтатишди. Тўгри, тинчлик мамлакат аҳолисининг азалий орзуси эди, бироқ кўплаб даъво килганлар мансаб учун жанг килганликларини кўрсатишди.

Тожикистондаги сиёсий кудратни босиб олишни, хатто, ИТП муассиси Саид Абдуллох Нурий ҳам эътироф этган эди. Аммо у нахзатчилар Тожикистон тараккиёти учун бирор иш килишига ишонмасди. Ўйлайманки, унинг бу мавзудаги сухбатларини кўпчилик

эслайди. У вафотидан олдин шундай деганди: -“Агар партия мана шу холи билан кудратга эришса, хам партия, хам Ислом ва хам миллатни шарманда килади”. Бирок каранг, партия, нафакат, кудратга эриша олмади, балки парламентдаги атиги иккита курси билан хам партия, хам Ислом ва хам миллатни шарманда килди.

Бу ҳолат, ҳатто, ИТП хомийси - Эрон Ислом Республикаси олий раҳбариятининг норозилигига сабаб бўлди. Бу ташкилотнинг торлари кўплаб уруш гирдобидида қолган ва тараккий этган мамлакатлар, хусусан, Европада дайдиб юрибди. Шу боисдан хам, эндиликда ИТП фақат Тожикистон учун эмас, балки бутун жаҳон ҳамжамияти учун хам ҳатарлидир. Тўғри, сиёсий кудрат истах нуктаи назарида бу ташкилот Тожикистон учун бирор ҳатар тугдирмайди, аммо фуқаролар ҳавфсизлиги нигоҳидан уни ҳар бир киши ҳис этиши мумкин. Дангарадаги сайёҳларнинг террор қилиниши бунга далилдир. Умуман олганда, Тожикистон қиска муддатда жаҳон ҳамжамиятига ИТП, бу терроризму экстремизм, урушу қотиллик эканлигини етказиб бера олди. Ва ҳатто, МДХ ва ШХТ каби ташкилотлар бунини тасдиқлашди хам.

-Аммо кўпчиликнинг фикрича, Эрон аксар пайтларда гўё минтақадаги кудрат эканлигидан суистеъмол қилади...

-Шундай. Техрон минтақа мамлакатларини кўрқитиб, уларни нотинчлантиришга уринади. Маълумки, уларнинг бу ерда кўплаб манфаатлари ётади ва Кабирийнинг картаси Тожикистонга босим ўтказиш учун ушлаб турилибди. Яъни Техрон кўра била туриб, Тожикистон манфаатларини оқ ости қилмоқда. Бу амали билан шуни кўрсатаёпдики, Эрон бу ишларидан қайтмоқчи эмас ва қайтмайди хам. Ўзини нахзатчилар билан бирга бир умр 10 миллион Тожикистон аҳолиси ва умуман дунё тожиқлари душманига айлантиради.

Бошқа томондан, минтақавий ва дунё курашларида мағлуб бўлган ёки дунё терроризми хомийси эканлиги фош бўлган Техроннинг Душанбени ИТП билан боғланиб қолиш ҳамда ахборот уруши гирдобидида ушлаб туришдан бошқа мақсади йўқ.

Бирок бугунги Тожикистон сиёсий, иқтисодий, мазаҳбий ва ички ҳавфсизлик нуктаи назаридан ўтган асрнинг тўксонинчи йилларидаги Тожикистон эмаслигини ёддан чиқармаслик керак.

Дунё ва минтақанинг нуфузли ташкилотлари, жумладан, БМТ, ЕХХТ, ШХТ, КХШТ, МДХдаги аъзолигидан тортиб, дунё микёсидаги ташаббуслари мамлакатимизнинг мавқеини мустаҳкамлаб бормоқда. Кабирий ва унинг террорчилик ташкилоти ҳеч қачон кўрқитиш ва босим воситаси бўла олмайди.

Техрондаги қарор қабул қилиш марказлари ушбу террорчи ташкилотни молиявий ва идеологик қўллаб-қувватлашни тўхтатиш лозимлигини англаб етишлари зарур.

Ўйлайманки, ушбу омил – ИТПга террорчи ва экстремистик ташкилот сифатида хомийлик қилиш ва уни қўллаб-қувватлашни тўхтатиш Душанбе ва Техрон муносабатларининг яхшиланишига умид уйғотиши мумкин. Акс ҳолда, Эрон кудратли ва тинчликпарвар мамлакат сифатидаги қўлдан кетган мавқеини тиклай олмайди. У шундай қилиб, терроризмни маблағлаштириш, террорчилик лагерларини бунёд этиш ва бошқа мамлакатлар билан бўлган муносабатларини бузишдаги фаолиятини давом эттиради ва бундан кейин хам террорчилик давлати сифатида таништирилади. Бу ҳақиқат ва воқелиқдир.